

Bilaga 2 till SVAF:s yttrande på ”Vattenmiljö och vattenkraft”

Detta tillägg behandlar särskilt Weserdomen, bedömningsgrunder och klassificering av kraftigt modifierat vatten. Det visar på hur den svenska vattenförvaltningen hamnat i en återvändsgränd. Ett ensidigt fokus på största möjliga åtgärdsbehov för att få bättre vattenmiljökvalitet överallt har åsidosatt avvägningsbehov och avvägningsmöjligheter mot andra samhällsmål och andra lokala intressen. Bevarande av kulturvärda anläggningar och byggnader har inte prioriterats. Dammars möjligheter att reglera både för mycket och för lite vatten bortses ifrån. Den småskaliga vattenkraften för elproduktion är och kommer att förbli ett ”bondeoffer” om inte regeringens lagförslag omarbetas. Miljöbalken är en integrerad del av Havs- och Vattenmyndighetens vägledningar och föreskrifter, som måste karaktäriseras som överimplementeringar av EU:s vattendirektiv(RDV). Detta behöver regeringen uppmärksamma och ge berörda myndigheter direktiv till omarbetade detaljinstruktioner. Det är inte för sent för den svenska vattenförvaltningen att backa eller helst göra en u-sväng.

SVAF vill starkt framhålla att i ett omarbetat lag- och förordningsförslag också ska ingå tydliga direktiv om att HaV:s vägledningar och föreskrifter ska anvisa avvägnings- och undantagsmöjligheter med hänsyn till andra intressen än bara att uppnå miljömålet ”god ekologisk status”. Detta gäller särskilt i det lokala perspektivet. Preciserade synpunkter och förslag framläggs i följande text.

10.2 Nationell plan för moderna miljövillkor

Enligt regeringens PM syftar den nationella planen till att avväga mellan miljöförbättrande åtgärder och behovet av nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. Kulturvärden ska tas med i planen. Övriga platsbundna miljö- och verksamhetsintressen ska behandlas först vid individuella tillstånds- /omprövningar av vattenkraftanläggningar och dess drift.

Energiöverenskommelsen 2016 har inte bundit sig till de prioriteringsförslag som framgår av ”Strategi för åtgärder i vattenkraften” (HaV rapport 2014:14) och ”Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet” (ER 2016:11).

SVAF kan inte acceptera att 1. planens syfte blir lagreglerat i MB 11 kap 28 § och 2. skrivningarna under pkt 10.2 hänvisar till rapporten ER 2016:11. 1 700 småskaliga anläggningar har ”...så litet reglerbidrag att de i ett nationellt perspektiv inte behöver föranleda att de påverkade vattnen klassificeras som kraftigt modifierade eller föranleda mindre stränga krav”. Den nationella planens repressiva verkan på den småskaliga vattenkraften hänger ihop med övriga skärpta lagförslag och Havs- och Vattenmyndighetens(HaV) nuvarande vägledningar och föreskrifter.

SVAF måste se tydliga omarbetningar av innehåll och struktur i den svenska vattenförvaltningens alla delar för att kunna förutse en rättssäker och proportionell laghantering av de mindre vattenkraftanläggningarna.

Konsekvensen är att lagförslaget bekräftar HaV:s vägledningar och vattenmyndigheternas(VM) åtgärdsprogram(ÅP) 2016–21, som har anammats att det bara finns ett perspektiv på vattenkraftproduktion för el, nämligen det nationella. Än så länge är vägledningarna och åtgärdsprogrammen ”bara” myndigheternas tolkningar av vattenförvaltningsförordningen. Regeringens förslag innebär att de HaV-vägledningar, som

styr KMV-klassningen, i princip ska skrivas in i en lag och förarbetad propositionstext och därmed bli juridiskt bindande för mark- och miljödomstolarna. Prövningen av enskilda verksamheters miljöförbättrande villkor ska avvägas mot en nationell effektiv tillgång på vattenkraftsel. Det betyder att utrivning av små vattenkraftsanläggningar enligt lag inte definieras som betydande negativ påverkan på verksamheten.

Svensk grundlag förutsätter likhet inför lagen och skydd för egendomsrätten. Nu har regeringen kommit med ett förslag, där det tydligt i lagtext och lagkommentarer anges att de småskaliga vattenkraftverken inte har något samhällsintresse annat än som möjliga kulturvärden. De kan därför inte bli aktuella för KMV-bedömning-

SVAF avstyrker starkt att regeringen föreslår riksdagen att anta en lag, som redan innan miljövillkoren i en enskild anläggning ska prövas, fastslår att de mindre vattenkraftsanläggningarna ska diskrimineras jämfört med de stora.

SVAF kan inte heller acceptera möjliga kompromissförslag om att förarbetena till en proposition ska trycka på att det är i den enskilda prövningen, som detaljerna villkoras. Ågarna till de mindre vattenkraftverken kan inte starta med en uppförsbacke för att ta fram underlag som visar att Ist:ernas/VM:ernas uteblivna KMV-klassning är fel och sedan övertyga mark- och miljödomstolarna(MMD) om detta och sedan ska MMD övertyga VM om att de ska ändra sig.

8. Weserdomen och 9. Europeiska kommissionens kritik

Regeringens PM förhåller sig ängsligt till kommissionens överträdelseärende. Det hade varit på sin plats om regeringen också hade analyserat och utvärderat de svenska myndigheternas tolkning av ramdirektivet för vatten(RDV). Det kan konstateras att de svenska vattenkvalitetsmålen är långt mer detaljerade än andra EU-länders. Kritiken från många håll om överimplementering är befogad. Sverige bestämmer vilka mål, som ska nås. EU-kommissionen frågar berättigat, hur Sverige ska klara att åtgärda berget av åtgärdsbehov, som blivit resultatet av expertbedömda statusklassningar och underlåtenhet att tillämpa KMV-klassning och undantagsmöjligheter.

Det är inte någon EU-styrd detaljreglering, som bestämmer hur EU:s vattendirektiv ska implementeras i Sverige. Detaljregleringen är ett svenskt påfund, som beslutats av svenska myndigheter, främst Havs- och vattenmyndigheten(HaV). Den tar fram detaljerade föreskrifter och vägledningar utan någon politisk styrning. Restriktiva föreskrifter och vägledningar- långt utöver vad vattendirektivet kräver- definierar var och när kriterierna för ”kraftigt modifierat vatten”(KMV) är tillämpliga och vilka miljöförbättrande åtgärder, som krävs för att uppnå miljökvalitetsmålen.

Två dokument grundar för regeringens förslag till regeländringar: HaVs tolkning av Weserdomen, (Rapport 2016:30) och EU-kommissionens underrättelse 2016-09-30. HaV talar om direktivkonform skyldighet att direkt införa gränsvärdesnormer för ekologisk status vid individuella provningar. Regeringen hakar på. Oavsett lagförslag tycker HaV som de vill. Begreppet ”äventyra” är redan en del av HaV:s formella vokabulär, som andra myndigheter ska rätta sig efter. Med vilken rätt tillämpar HaV denna normgivning i sina yttrande i enskilda domstolsprovningar?

Det gäller att hålla reda på att Weserdomen skiljer på skyldigheten att förbättra och skyldigheten att förebygga försämringar. Kvalitetsfaktorresonemanget avser det senare och

gäller tillståndsprövningar. Tillstånd får inte meddelas om någon kvalitetsfaktor försämras under klassgräns. För det förre gäller att ”projektet” inte får äventyra uppnåendet av ekologisk eller kemisk status. Här menar EU-kommissionen med hänvisning till Weserdomen att ekologisk status måste vara en gränsvärdesnorm vid tillståndsförfarande.

Det är sannerligen inte lätt att följa Weserdomens och generaladvokatens motivering varför beslutet mynnar i att medlemsstaterna är skyldiga att inte lämna tillstånd ”*när projektet äventyrar uppnåendet av en god status hos en ytvattenförekomst eller en god ekologisk potential och en god kemisk status hos en ytvattenförekomst vid den tidpunkt som anges i direktivet.*”

RDV 4.8 Vid tillämpning av punkterna 3, 4, 5, 6 och 7 skall en medlemsstat se till att tillämpningen inte permanent hindrar eller äventyrar uppnåendet av detta direktivs mål i andra vattenförekomster inom samma avrinningsdistrikt och att den är förenlig med genomförandet av gemenskapens övriga miljölagsstiftning. ”Äventyrar” syftar på andra vattenförekomster. Tidpunkten för genomförandet bör vara det år, som vattenmyndigheterna har satt efter tidsundantag.

RDV 11.3c Åtgärder för att främja en effektiv och hållbar vattenanvändning för att undvika att uppnåendet av de mål som anges i artikel 4 äventyras. Denna punkt ligger under rubriken Åtgärdsprogram. Det får förutsättas att vattendelegationerna har bedömt att de beslutade ÅP inte strider mot 11.3c.

Generaladvokaten hänvisar ordet ”äventyra” till EU-domstolens prövning av det grekiska ärendet C 43/10. Där handlar resonemanget om en förtida åtgärd i förhållande till att RDV inte ännu var fullt infört i grekisk lagstiftning. Denna förtida åtgärd (avledning av vatten) fick enligt generaladvokaten inte äventyra innehållet i kommande åtgärdsprogram och förvaltningsplaner för att uppnå vattenmiljömålen i avsedd tid.

Sammantaget är Weserdomen väldigt luddig, när det gäller slutsatsen att medlemsstaterna är skyldiga att inte lämna tillstånd till ett projekt, som kan ”äventyra” uppnåendet av en god status. Det andra ledet i domen om försämring av status är tydligare. Nya projekt får inte beviljas tillstånd-med förbehåll för undantag-om en kvalitetsfaktor enligt bilaga V i RDV försämras en klass.

Vad avses med tillståndsprövningar? Weserdomen svarade på myndighetsprövningen, att ett ärende kräver tillstånd. Men ”*Havs- och vattenmyndigheten anser att Weserdomens slutsatser blir tillämpliga vid prövning av både nya och ändrade verksamheter. Som exempel kan nämnas tillståndsprövningar och anmälningar med stöd av 9 och 11 kap. miljöbalken. Det finns även skäl att beakta domens slutsatser vid lagligförklaringar, omprövningar enligt 24 kap. 5 § miljöbalken samt vid samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.*” (rapport 2016:30). Man kan alltså säga att alla slags prövningsbeslut skulle behöva underställas frågan, om den prövade åtgärden ”äventyrar” uppnåendet av ekologisk status. HaV:s tillsynsvägledning är tydlig med att ett tillsynsärende kan leda till omprövning eller återkallelse.

Kan icke-försämringskravet på kvalitetsfaktornivå gälla alla prövningar? Svaret måste bli: Ja; eftersom art 4.1a föreskriver ”*genomföra alla åtgärder som är nödvändiga för att förebygga en försämring av statusen i alla ytvattenförekomster....*” Även anmälningar om vattenverksamhet och samråd 12:6 ska responderas till sökande med ett beslut. Kanske

kommer även anmälan 11 kap 15 § (om rensning kan skada fisket) eller strandskyddsdispens att behöva bedömas utifrån icke-försämringskravet. Rättskraften i gamla vattendomar får stor betydelse. I en vattenförekomst med en tidigare prövad vattenanläggning (typ dike), bör det vara svårare för en myndighet att lägga restriktioner på en rensning än för en anläggning utan tillstånd. Man kan aldrig veta hur länsstyrelserna bedömer en rensnings påverkan på bottenfaunan. Är det en åtgärd som också faller in under HaV:s och regeringens tolkning av Weserdomen?

Det kan konstateras att ett utkast till en ny vägledning från HaV om ”Muddring och hantering av muddermassor” får med kravet att en åtgärd inte får försvåra uppnåendet av MKN på kvalitetsfaktornivå eller försämma på kvalitetsfaktornivå. (5.5.2.1 Bedömningsgrunder för ytvatten). Det stora problemet är att HaV inte gör någon skillnad mellan omfattande åtgärder (hamnmuddring) och mindre åtgärder (brygga för fritidsbåtar) Under rubriken 6. Underhåll av vattenanläggningar står en helt ny normgivning för dikesrensning: ”*Då tillstånd saknas och därmed uppgifter om reglerat djup- och läge krävs normalt tillstånd eller dispens före det underhåll genom rensning får genomföras*”. Remisstiden går ut 31 okt. 2017.

Måste i 5 kap 3 § MB tilläggas, att inte tillåta en verksamhet/åtgärd som äventyrar möjligheterna att följa en miljökvalitetsnorm och att beslut för nya tillstånd och omprövningar ska säkerställa att ingen försämring uppkommer i strid med en miljökvalitetsnorm (= en sämre klass av minst en kvalitetsfaktor enligt HVMFS 2013:19)? Naturligtvis inte. Om en gränsvärdesnorm för ekologisk status ska införas är en politisk fråga och en fråga för riksdagen. Om lagtexten införs, sätts rimlighetsavvägningen på spel eller omöjliggörs. Begreppet är i högsta grad otydligt och myndigheternas bedömningar avgör verkan. Avvägningar mot kraftproduktion, markdränering, översvämningssrisker, kulturmiljövärden, fosforretention och grundvattentillgång kommer att bli mycket svårare.

Lagförslaget måste också ses i sammanhanget att huvudregeln ska vara att hela verksamheten ska prövas vid en ändring av tillståndet. Tillståndet ”får” dock begränsas till bara ändringen om verksamheten omfattas av den nationella planen. Dessutom förutsätter PM:en att ett okänt antal anläggningar, som inte tillkommit på ett odefinierat ”lagligt sätt”, ska söka nytt tillstånd. Det bör även noteras att texten i nuvarande 24 kap 5 §, om att en omprövning inte får leda till att verksamheten inte kan bedrivas eller försvåras, genom en ny 10 § i praktiken förlorar dess materiella betydelse.

Effekten av regeringens förslag på ny 5 kap 3 § är en tydlig skärpning av den skrivning som rådde före riksdagens nyansering i 5 kap 2 § 2010. Det är inte tydliggjort varför det oklara verbet ”äventyra” och varför bindande gränsvärdesnormer för ekologisk ytvattenstatus måste införas i svensk lag. Den rimliga tolkningen är att EU-kommissionens övertolkar Weserdomen. Kommissionen har testat gränserna för RDV tidigare och sedan fått underkänt av EU-domstolen. Sveriges svar 2016-11-30 på kommissionens underrättelse har inte låst fast någon bestämd svensk position. Regeringen lovar bara att göra en översyn.

SVAF instämmer i åsikten att EU-domstolens båda beslutssatser ska ses tillsammans; domen ska inte tillämpas i två steg. Den första är en allmän motivering för den andra om icke försämring.

Regeringens förslag synes möta och tillgodose kommissionens kritik. Miljökvalitetsnormerna för ekologisk status ska bli bindande gränsvärdesnormer. Möjligheten till rimlighetsavvägningar i 2 kap 7 § blir en chimär.

SVAF konstaterar att konsekvensen av regeringens förslag blir att pragmatiska avvägningar bara kan tillåtas genom att fullt ut utnyttja alla undantagsmöjligheter som Mindre strängt kvalitetskrav och artikel 4.7 medger samt tillämpa KMV-klassningen i mycket större utsträckning.

7.1 Vattenförvaltningens mål och arbetscykel

Här behöver regeringen påminnas om de skäl vilka uppräknas i inledningen till RDV. Beslut om vattenåtgärder bör fattas så nära de platser, där vattnet påverkas som möjligt och nära samarbete med användarna på lokal nivå krävs för direktivet ska bli framgångsrikt.

(13) Olika omständigheter och behov inom gemenskapen kräver särskilda lösningar. Dessa olikheter bör beaktas vid planering och genomförande av åtgärder som syftar till att säkerställa skydd för och en hållbar användning av vatten inom avrinningsområdets ram. Beslut bör fattas så nära de platser där vattnet påverkas eller används som möjligt. Åtgärder som ligger inom medlemsstaternas ansvarsområde bör prioriteras genom utarbetande av åtgärdsprogram som är anpassade till regionala och lokala förhållanden

(14) Om detta direktiv skall bli framgångsrikt krävs nära samarbete och samverkan på gemenskapsnivå, medlemsstatsnivå och lokal nivå. Det krävs också information till allmänheten, inbegripet användarna, och att samråd sker med dem samt att de är delaktiga.

Den svenska vattenförvaltningen har förlorat insikten om och kraften att driva EU:s rekommenderade arbets sätt om samverkan mellan myndigheter och vattenanvändare på lokal nivå. Fokus ligger numera mest på att framtvunga åtgärder med lagregler och tillsyna verksamhetsutövare så att de följer regelverken. I regeringens PM framgår att enligt föreslagen ny 29 § i förordningen 1998:1388 ska HaV verka för att berörda intresseorganisationer ges möjlighet att medverka i arbetet med den nationella planen. Det får förutsättas att exv. SVAF och LRF inkluderas i detta. Planen ska få ökad detaljeringsgrad ned på avrinningsområdes- och vattendragsnivå så småningom, vilket förutsätter länsstyrelsernas medverkan. Hur samverkan med berörda verksamhetsutövare då ska utformas är inte redovisat av regeringen.

Ofta är redovisat att statusklassningarna behäftas med mer eller mindre stora osäkerheter. Standardsvaret brukar vara att det behövs mera forskning för att reducera osäkerheterna. En rekommendation, av sociologiskt inriktade forskare, är att ta till vara på de kunskaper som verksamhetsutövare och boende kring en vattenförekomst, har om vattenkvalitet och vattenpåverkan.

SVAF föreslår att regeringen konkretiserar och lyfter fram andemeningen i sitt beslut 2016-10-06 till vattenmyndigheterna, ”Prövning av vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram 2015–21”, att gälla även vid införandet av moderna miljövillkor för vattenkraftanläggningar. Slutet i skrivelsen tolkas som en uppmaning till alla berörda myndigheter att planera utifrån: ”*Samverkan mellan samtliga berörda parter är centralt för en väl fungerande vattenförvaltning och ska genomsyra och vara en integrerad del av vattenmyndighetens arbete.*” Hur tydliggörs de vackra orden? Andra länder, t. ex. Danmark har tagit allvarligt på att möjliggöra en mer kommunalt och lokalt inkluderande

vattenförvaltning. Lagbundna, organisatoriska och ekonomiska verktyg har skapats för att strategiskt införa kommunalt inflytande på statusklassning och åtgärdsinriktade arbetsformer.

7.3 Kartläggning och analys av vattnets status

Vad är en vattenförekomst? Definitionen av "vattenförekomst" har betydelse.

Vattenförekomst är inte samma som "vattendrag" i 11 kap MB. Vattendrag är odefinierat, vilket är ett bekymmer vid tillämpning av bl.a. strandskyddsbestämmelserna. I vissa provningar är ett dike ett vattendrag och i andra inte. En bäck eller å, som är definierad som vattenförekomst, kan p.g.a. fysisk påverkan, helt eller delvis utgöra en vattenanläggning med eller utan tillstånd. I södra Sverige är oftast syftet markavvattning och underhåll av anläggningar; i norra Sverige kan syftet ha varit att underlätta flottning. Det framgår tydligt av länsstyrelsernas bedömning av den morfologiska kvalitetsfaktorn "Vattendragsfårans form". För hela landet är antalet vattenförekomster med klassning av vattendragsfårans form: Dålig 560, Otillfredsställande 727, Måttlig 2986, God 1039, Hög 2086. Länsstyrelserna har varit olika ambitiösa i den hydromorfologiska klassningen. Om den morfologiska klassningen är måttlig eller sämre, medför det i många fall att den övergripande ekologiska statusen blir satt till måttlig.

Det är endast vattendrag, utpekade som vattenförekomster, som ska statusbedömas och åsättas en MKN. SVAF menar att följaktligen är det endast i huvudfåran, som verksamheters påverkan ska analyseras och förbättrande åtgärder behöver vidtas.

Ett tydliggörande behövs för vilken geografi, som förbättringsåtgärder faktiskt avser. VM har ett tolknings- och prioriteringsutrymme även här. En rimlig tolkning med hänsyn till åtgärdsbeting och samhällsekonomiska kostnader är att förbättringsåtgärder avser påverkan i eller i direkt anslutning till en specifik vattenförekomst. Det har stor betydelse för omfattningen av åtgärder för att återställa hydromorfologisk påverkan men även åtgärder mot diffusa förluster av fosfor. En verksamhets påverkan på vattenkvaliteten måste bördefördelas utifrån verksamhetens storlek och andra verksamheters påverkan inom vattenförekomsten. MMD Östersund kritiserar tendensen att salami-indela ytvattenförekomster. *"Konsekvenserna av denna salami-indelning av ytvattenförekomster blir, såvitt avser bedömningen av om en miljö kvalitetsnorm överträds eller ej, att konsekvenserna av en ansökt åtgärd riskerar att begränsas till en liten del av en ytvattenförekomst istället för till en samlad bedömning på hela ytvattenförekomsten"*. (Mark- och miljödomstolen i Östersunds dom den 24 februari 2016 (M 2431-14), Lasele kraftverk).

Ett förslag på nya definitioner av en vattenförekomst har remitterats från HaV 2017-05-22. Sjöstorleken har sänkts från 1 km² till 0,5 km². EU-kommissionen har gjort något påpekande. Åtgärdsbehoven bara växer hela tiden. För vattendragen har bekräftats en av två olika uppfattningar. Någon formell HaV-föreskrift har ännu inte kommit. SVAF har inte yttrat sig över remissen. Definitionen av en vattenförekomst är enligt remissens förslag:

Sjöar större än eller lika med 0,5 km² och vattendrag med tillrinningsområde större än eller lika med 10 km² utgör grunden för identifieringen av ytvattenförekomster

Fortfarande gäller oklarheten att miljöbalken inte definierar begreppet "vattendrag" och därmed inte åtskiljer stora vattendrag från mindre och inte heller gränssätter ett "dike" från andra slags vattendrag. Vattenverksamhetsutredningen behandlade inte frågan. De

divergerande definitionerna av ”vattendrag” mellan vattenförvaltningen och miljöbalkens 11 kap behöver utredas. Finlands vattenlag är en god förebild

7.4 Klassificering av vatten

Klassificering av ekologisk ytvattenstatus

7.5 Miljökvalitetsnormer

SVAF:s sammanfattande kritik av den svenska vattenförvaltningens tolkning av RDV:s bilaga V:

- Det svenska genomförandet av vattendirektivet innebär en uppenbar överimplementering när det gäller bedömningar och åtgärdskrav avseende fysiska förändringar.
- HaV:s föreskrift innehåller på förhand fastställda gränsvärden för samtliga kvalitetsfaktorer och parametrar och utesluter att hänsyn tas till naturliga mellanårsvariationer och de individuella förhållanden som gäller i varje vattenförekomst
- För detaljerade –Komplexa bedömningar
- Brist på underlag –Expertbedömningar
- Upp till verksamhetsutövaren att vid provnings- eller tillsynsändamål visa att hydromorfologisk påverkan inte inverkar på den biologiska klassningen

SVAF:s förslag till ändring av bedömningsgrunderna

- Bedömningsgrunderna för hydromorfologisk påverkan behöver göras om så att de svenska kraven inte går längre än vad som direkt följer av ramdirektivet.
- En föreskrift bör utgå från de normativa definitionerna i Bilaga V till RDV
- Minska på antalet hydromorfologiska kvalitetsfaktorer
- Ta bort 2 kap 12§ i HVMFS 2013:19
- Detaljerade hydromorfologiska bedömningsgrunder flyttas till en vägledning

Vilka kvalitetsfaktorer avser Weserdomen med att förebygga försämring?

Generaladvokaten anger att alla ekologiska kvalitetsfaktorer i RDV:s bilaga V kan bedömas vid provning av icke-försämring. Han är dock tydlig med att ekologiska klassgränser med gränsvärden bara gäller för biologiska parametrar som har interkalibrerats mellan länder inom samma typområde. För hydromorfologiska kvalitetsfaktorer gäller att de är kompletterande till de biologiska faktorerna och är normativa, alltså inga gränsvärden mellan klasserna. Regeringens mening är att försämringsbedömning på kvalitetsfaktornivå genomförs i Sverige med HVMFS 2013:19.

Hydromorfologiska kvalitetsfaktorer och parametrar i RDV:s bilaga V, floder:

Hydromorfologiska faktorer som stöd för de biologiska faktorerna

- **Hydrologisk regim**
kvantitet och dynamik för vattenflöde
förbindelser med grundvattenförekomster
- **Flodens kontinuitet**
- **Morfologiska förhållanden**
variation i floddjup och flodbredd
flodbäddens struktur och substrat
strandzonens struktur

Hydromorfologiska kvalitetsfaktorer och parametrar i HVMFS 2013:19 bilaga 3, vattendrag:

- **Konnektivitet i vattendrag**
konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag
konnektivitet i sidled till närområde och svämplan i vattendrag
- **Hydrologisk regim i vattendrag**
specifik flödeseffekt i vattendrag
volymsavvikelse i vattendrag
flödets förändringstakt i vattendrag
vattenståndets förändringstakt i vattendrag
- **Morfologi**
vattendragsfårans form
vattendragsfårans bottensubstrat
strukturer i vattendrag
vattendragets närområde
vattendragets planform,
död ved i vattendrag,
vattendragets kanter,
svämplanets strukturer

HaV:s föreskrift är utformad med numeriska gränsvärden mellan de fem olika statusklasserna inom varje parameter. Klassgränserna är %-siffror för andel/förekomst/avvikelse i vattenförekomsten. Antalet parametrar är dubbelt så många i föreskriften än i bilaga V. Varför? Det är värt att notera, att vattendragets förbindelse med grundvatten ska undersökas i bilaga V. Den övergripande invändningen mot föreskriftens bilaga 3 är att det är omöjligt att härleda de hydromorfologiska parametrarnas verkan på de biologiska kvalitetsfaktorerna och dessutom hur detta orsak-verkanssamband har överförts till %-siffror som gränsvärden mellan parameterklasserna.

SVAF föreslår att bilaga 3 i föreskriften bör infogas i en vägledning och kvalitetsfaktorerna för hydromorfologin blir då tydligare definierade som stöd till MKN- och KMV-bedömningar. De hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna behöver anpassas till bilaga V i RDV. Komplicerade beräkningar bör undvikas. Naturvårdsverkets Handbok 2007:4 visar på enklare bedömningsgrunder.

Underhållsåtgärder i tillståndsprövade vattenanläggningar kan sällan vara så ingripande att de försämrar det morfologiska tillståndet. Nya prövningar av befintlig verksamhet måste utgå från aktuell fysisk påverkan. Det utesluter inte att en matematisk exercis vid bedömningar enligt HaV:s föreskrift av nya förändringar i vattenkraftverk eller markavvattning visar på försämrade kvalitetsfaktorer. Det är då undantag enligt artikel 4.7 RDV aktualiseras.

Hydromorfologiska- och fysisk/kemiska kvalitetsfaktorer är stöd till de biologiska kvalitetsfaktorerna vid klassningen av ekologisk status. Mark- och miljööverdomstolen har i M 2650–16 gjort en egen rimlig tolkning av att de inte har en reell inverkan på de biologiska kvalitetsfaktorerna. Denna tolkning stämmer inte med HaV:s och Kammarkollegiets. I det fall att domen blir prejudicerande kommer tillämpningen av icke-försämringskravet att bli tydligare och rimligare.

”I den aktuella vattenförekomsten sker enligt bolagets beräkningar en försämring av parametern specifik flödesenergi, eller specifik flödeseffekt som benämningen är enligt HVMFS 2016:31. Denna parameter är redan i sämsta klass och någon ytterligare försämring av parametern är därmed inte tillåten. Det måste dock vara fråga om en

försämring som har en reell inverkan på de biologiska kvalitetsfaktorerna för att försämringsförbudet ska inträda eftersom parametern endast är en stödparameter som enligt 2 kap. 2 och 12 § HVMFS 2013:19 endast kan sänka den ekologiska potentialen som lägst till måttlig”

En annan aspekt är följande skrivning från HaV:s rapport 2016:30: ”I enlighet med 2 kap. 1 § miljöbalken är det enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning verksamhetsutövaren som ska visa att verksamheten inte kan tänkas leda till en försämring av någon relevant kvalitetsfaktor och att det inte finns risk för att verksamheten motverkar möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormerna för berörd vattenförekomst. Om verksamhetsutövaren inte kan visa att risk för försämring kan uteslutas, måste tillräckliga skyddsåtgärder vidtas enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Vid bedömningen av vilka krav som behöver ställas ska 2 kap. 7 § miljöbalken tillämpas” Innebörden är helt enkelt att det blir upp till verksamhetsutövaren att vid prövnings- eller tillsynsändamål visa att hydromorfologisk påverkan inte inverkar på den biologiska klassningen i den utsträckning som HaV, VM och länsstyrelserna hävdar. Detta förhållningssätt medför i högsta grad oförutsägbara kostnader och rättsosäkerhet för verksamhetsutövaren

Vilken betydelse har kvalitetsfaktorerna för att följa/uppå miljökvalitetsnorm?

Bilaga V i RDV klargör att de fysisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna är stödjande till de biologiska. EU:s vägledning har det tydliga bedömningsförfarandet att ”De hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna kan försämrade den ekologiska statusen endast från hög till god”. Denna instruktion finns i HVMFS 2013:9 2 kap 2§. Naturvårdsverkets tidigare föreskrifter och Naturvårdsverkets Handbok 2007:4 bilaga C med bedömningsgrunder för hydromorfologisk klassning följer denna hierarki. HaV ändrade radikalt på bedömningsgrunderna i HVMFS 2013:19 när i 2 kap infördes 12§ med nedanstående text och de detaljerade bedömningsgrunderna bytte karaktär från vägledning till föreskrift.

” Om de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna **indikerar** måttlig status eller potential eller sämre, får vattenmyndigheten klassificera ytvattenförekomsten till måttlig status eller potential, om det saknas underlag för att göra en bedömning av samtliga biologiska kvalitetsfaktorer för den berörda ytvattenförekomsten och en utredning visar att det finns anledning att anta att den ekologiska statusen motsvarar bedömningen av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna. Genomförandet och resultatet av utredningar enligt första och andra stycket ska dokumenteras.”

Två paragrafer med motstridande lydelse ingår således i föreskriften. I 12§ bör noteras orden ”indikerar” och ”får” och att VM:s tillämpning av 12§ för varje enskild vattenförekomst ska dokumenteras. Utredningar och underlag ska visa och motivera hur de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna, som bedömts vara måttlig status eller sämre, är kopplade till en måttlig biologisk status.

Det är lätt att konstatera i vatteninformationssystem Sverige(VISS) att ett stort antal vattenförekomster har klassats till måttlig status bara med hjälp av utvalda lättidentifierade hydromorfologiska kvalitetsfaktorer, typ konnektivitet. Med stöd av HVMFS 2013:19 har 2 kap 12och 13 §§ använts betydligt mer än den restriktiva bedömningsinstruktionen i 2 kap 2§. Utredningar, som ska visa kopplingen mellan de hydromorfologiska och de biologiska förhållandena och varför de inte överensstämmer, saknas. Tillämpningen av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna är i VISS redovisad som expertbedömningar med en kortfattad motivering.

I Södra Östersjöns vattendistrikt har andelen vattenförekomster med måttlig status ökat från 45 % 2009 till 63 % 2014. Som en följd har vattenförekomster med god status minskat med 18 %. Motsvarande siffror för Västerhavet är att måttlig status ökat från 44 % till 67 % och andelen vattenförekomster med god status har minskat med 23 %. Förklaringen ligger i att 12 och 13 §§ har tillämpats i st.f. 2 §. Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna har ett stort tolkningsutrymme mellan att tillämpa 2 § eller 12 § i föreskriften.

Tolkning och tillämpning miljökvalitetsnormerna -alltså vilka kvalitetsmål som ska uppnås- synes ha landat i att det är uppnåendet av god status hos de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna enligt bilaga 3, som är övergripande mål. I HaV:s rapport 2017:15, ”Sötvattenanknutna Natura 2000-värdens känslighet för hydromorfologisk påverkan i vattendrag.” kan läsas att: ”*Generellt bör inte status för respektive kvalitetsfaktor understiga god status (vattendirektivet) för att kunna uppnå gynnsam bevarandestatus (art- och habitatdirektivet) HaV menar att det finns en nära koppling mellan påverkan på förutsättningarna att följa miljökvalitetsnormerna och uppnå gynnsam bevarandestatus i de allra flesta fall.*”

I det ovan nämnda utkastet till vägledning för ”Muddring och hantering av muddermassor” uttrycks samma norm som; ”*För att bedöma hur en planerad åtgärd bedöms påverka förutsättningarna för att nå MKN i vattenförekomsten relateras den förväntade påverkan till den fastställda statusen, med underliggande parametrar (kvalitetsfaktorer).*”

Överanvändningen av de på förhand fastställda gränsvärden för hydromorfologiska kvalitetsfaktorer och parametrar ger liten möjlighet för prövningsmyndigheter att ta hänsyn till individuella förhållanden i varje berörd vattenförekomst. Kritik kommer från flera håll. Naturvårdsverket lämnade denna synpunkt om fysisk påverkan orsakad av markavvattning i sitt yttrande 2015-05-04 över Vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram m.m. ”*Intrycket är att problemen definieras enbart genom en tillämpning av de hydromorfologiska bedömningsgrunderna. Naturvårdsverket ser ett behov av en tydligare dokumenterad koppling mellan biologisk och fysisk påverkan, åtminstone på en generell nivå, men helst även på vattenförekomstnivå. Det är annars svårt att motivera synnerligen omfattande åtgärdsinsatser utifrån en mera ”mekanisk” beskrivning av fysisk påverkan på en allmän nivå, och inte utifrån ekologiska effekter kopplade till en viss form av påverkan.*”

Regeringen är i PM:en tydlig med att för att bedöma om en åtgärd inte orsakar försämring av en MKN så gäller kvalitetsfaktorgränserna i HVMFS 2013:19. Men det går inte att hitta att regeringen har preciserat att även kravet att följa/uppnå en MKN gäller på kvalitetsfaktornivå. Tvärtom är det noterbart att på s. 181 i PM:en står att bedömningsgrunderna tjänar som vägledning för vilka åtgärder som kan behöva vidtas. Det kan tolkas som att regeringen inte har godkänt HaV:s uppfattning i denna fråga.

Regeringen ställde följande tänkvärda fråga till HaV med anledning av vattenmyndigheternas reviderade förslag till åtgärdsprogram:

”8. Anser HaV att det framgår hur åtgärdsförslagen avseende förändrade habitat genom fysisk påverkan har motiverats, utifrån syftet att de ska leda till statushöjningar av biologiska kvalitetsfaktorer? Förekommer det åtgärdsförslag för vilka det är svårt att i genomförandedet, kvantitativt eller kvalitativt, förutse respons på biologiska kvalitetsfaktorer, avgörande för att följa god ekologisk status? Beskriv i förekommande fall”

HaV:s yttrande 2016-03-07 är kort men möjligen upplysande. HaV skriver att de biologiska bedömningsgrunderna saknar känslighet som visar på minskad fysisk påverkan och förbättrat habitat. Däremot med hjälp av expertbedömningar enligt 2 kap 13 § påvisas samband.

Regeringen behöver gräva lite djupare i vad och vem som bestämmer den faktiska innebörden av en MKN. Det förefaller som att tolkningsutrymmet förskjutits till att handla om riktad tillämpning av kvalitetsfaktorgränserna i bilaga 3(12 §) eller en expertbedömning (13 §). Vad betyder egentligen villkoret att följa/uppå en MKN? Är de biologiska parametrarna överspelade, när det gäller verksamheter med fysisk påverkan? I vilken mån ska MKN bedömas utifrån kvalitetsfaktorerna i bilaga 3? I vilken grad kan verksamhetsutövaren komma med en egen expertbedömning? Eller är det så enkelt, att utifrån omständigheterna utgör vissa adekvata kvalitetsparametrar underlag och stöd för expertbedömningar?

SVAF föreslår att med de rådande vetenskapliga osäkerheterna för orsakssambanden mellan hydromorfologiska förändringar och de biologiska kvalitetsfaktorerna bör regeringen föreskriva att 12 § tas bort. Dessutom bör de för hydromorfologin detaljerade bedömningsgrunderna inte ligga i en föreskrift utan i en vägledning-typ bilaga C i Naturvårdsverkets handbok 2007:4-, eftersom de är föränderliga, utgör myndighetens tolkningar och bara ska stödja expertbedömningar.

7.4 Klassificering av vatten

Kraftigt modifierade eller konstgjorda vattenförekomster

Grund för förklarande av KMV

Ett moment i KMV-klassningen är att bedöma om miljöförbättrande åtgärder i vattendraget har betydande negativ påverkan på befintliga verksamheter vid vattendraget. EU menar att man först gör en lokal bedömning av både miljön och verksamheterna där. HaV har tillsammans med Energimyndigheten kommit fram till att påverkan på en enskild vattenkraftanläggning ska värderas utifrån anläggningens betydelse för den **sammanlagda** elproduktionen i Sverige. Vattenförvaltningens åtgärdsplaner för 2016–21 anger att bara vattenförekomster med vattenkraftverk med en effekt över 1,5 MW kan komma ifråga för KMV-klassning. 1700 småskaliga anläggningar har lägre effekt och har per definition ingen samhällsnytta och kan därför enligt HaV:s vägledningar och sedan vid länsstyrelsernas klassningar av vattenförekomsterna inte bli aktuella för KMV-bedömning. Detta gäller också dikningsföretag.

SVAF:s sammanfattade kritik

- Sverige bestämmer miljömålen för vattenkvaliteten, inte EU
- EU-rätten ska inte användas som ett svepskäl för att kunna ställa orimliga och oförnuftiga krav på olika verksamheter
- EU-rätten ska inte användas som ett svepskäl för att vi inte ska utvärdera vilka miljömål och miljökrav som är rationella att ställa
- Feltänkt att vid bedömningen om ”betydande påverkan på verksamheten” bara utgå från påverkan på hela landets elproduktion. Att ensidigt inrikta lagen på den nationella nytta och den lokala påverkan är ett svenskt politiskt ställningstagande
- Det är inte rimligt att KMV-klassningen, utom där det finns vattenkraft >1,5 MW, ska förhalas till nästa vattencykel.
- Anmärkningsvärt att det andra länder klarade av till 2009; det tar till 2021 i Sverige.

SVAF:s förslag på ändringar

- KMV och undantag i form av mindre stränga kvalitetskrav bör analyseras och diskuteras med utgångspunkt i deras funktioner som de enda redskapen för att anpassa miljökraven efter vad som är rimligt.
- HaV behöver skriva om KMV-vägledningarna och ta bort hänvisningar till den nationella energistrategin
- Vid KMV-samrådet 1 februari-30 april 2018 om förslag till miljökvalitetsnormer (god ekologisk potential) måste alla vattenförekomster med vattenverksamhet oavsett storlek prövas.
- Tillämpa CIS Guidance document No. 4 för klassificering av vattenförekomster som KMV.
- Först prövas den lokala nyttan och därefter den nationella nyttan av en verksamhet
- Möjliggör lokala avvägningar miljönytta, vattenkraft, kulturvärden, översvänningsrisker, vattentillgång, fosforretention.

Det första momentet för att bedöma om en vattenförekomst kan prövas för att KMV-klassas är att undersöka om vattenförekomstens fysiska karaktär är väsentligt förändrad på grund av mänsklig verksamhet. HaV:s ”Vägledning för kraftigt modifierade vatten” (rapport 2015:9) anvisar följande riktlinjer. Bedömningsgrunderna för hydromorfologiska kvalitetsfaktorer (HVMFS 2013:19, bilaga 3) gäller.

- Bedömningen av väsentligt förändrad karaktär bör utgå från när ekologisk status är sämre än god, och där orsaken i första hand har berott på kvalitetsfaktorerna för **hydrologisk regim**/hydrografiska villkor och **morfologiskt tillstånd**. När dessa kvalitetsfaktorer motsvarar **otillfredsställande eller dålig status** är vattenförekomstens karaktär väsentligt förändrad
- Bristande **konnektivitet** kan innebära väsentlig karaktärsförändring. I många fall, om det förekommer en total barriär i vattenförekomsten, leder detta till betydande påverkan på ekologisk status på grund av fragmentering av populationer, avsaknad av viktiga habitat under livscykeln, genetisk utarmning m.m. I sådana fall bör konnektivitet vara klassificerad till **otillfredsställande eller dålig status** för att vattenförekomsten ska anges som att vara väsentligt ändrad i karaktär.

Dessa skrivningar bör motsvara rekvisitet ”substantially changed” i CIS Guidance document no 4: “Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies”. Dessa underlag borde finnas i VISS, men länsstyrelsernas ambitioner varierar. Konnektivitet och en del morfologiska parametrar har länsstyrelserna klassat på rummet via kartor och dammregister. För klassning av avvikelser från den naturliga hydrologiska regimen behövs platsspecifika uppgifter om vattenreglering. De morfologiska uppgifterna anknyter främst till markavvattning och dikningsföretag.

Det andra momentet ska identifiera om åtgärderna för att uppnå god ekologisk status har en betydande negativ påverkan på verksamheten. Det är här som vägledningarna avviker från

CIS-dokumentet. HaV 2015:9 börjar med att ”*Det kan vara lämpligt att beakta de negativa effekterna på lokal nivå, eller alternativt, på lokal nivå i relation till betydelsen på regional eller nationell nivå.*” CIS-dokumentet skriver att bedömningen ska starta på lokal nivå och sedan gå vidare med större skalor. Så långt är skillnaden inte så stor.

Med HaV 2016-06-02 ”Vägledning för kraftigt modifierade vatten med tillämpning på vattenförekomster med vattenkraft” har den nationella energistrategin bakats in i texten.

- Sammantaget behövs det **en bedömning i varje enskilt vattenkraftverk och vattenförekomst** för att avgöra om det förekommer väsentligt ändrad karaktär, vattenkraftverkets värde i energisystemet och **om åtgärder för att nå god ekologisk status innebär betydande negativ påverkan på verksamheten.**
- **Gränsen för betydande påverkan på produktionen behöver fastställas på nationell nivå** och kräver samordning mellan vattenmyndigheterna. Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten har i ett gemensamt projekt undersökt denna fråga och konstaterat att gränsen för betydande negativ påverkan för produktionen av elenergi är för närvarande vid 1,5 TWh (Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten (2014).

Kopplingen mellan KMV-vägledningen och regeringens nationella prövningsplan är uppenbar. I de av vattendelegationerna beslutade förvaltningsplanerna står som grund för förklarande av KMV. ”...*Förutsättningen är också att god ekologisk status inte kan nås utan en betydande påverkan på den samhällsnyttiga verksamheten. I bedömningsförfarandet av KMV kopplat till vattenkraft avses här den sammanlagda produktionen av el från vattenkraft i Sverige*”. Vattendelegationerna har följt upp ER 2016:11 med att i VM:ernas åtgärdsprogram 2016–2021 besluta om detta konstaterande

..... att åtgärder vid kraftverk i kraftigt modifierade vatten kan få en stor effekt på den nationella årsproduktionen av el. Även åtgärder i de medelstora till storskaliga kraftverken som ligger i vatten som inte är utpekade som KMV kan få en viss påverkan på den totala produktionen av el från vattenkraft. Det som också är tydligt är att **åtgärder i de små vattenkraftverken inte ger en väsentlig påverkan på den totala produktionen av el. All balans- och reglerkraft av betydelse ligger inom kraftverk med installerad effekt > 1,5 MW.**

En projektrapport ”Challenges of implementing the EU Water Framework Directive in relation to hydropower in Sweden”, 2017-01 från Stockholm Environment Institute diskuterar tillämpningen av KMV i Sverige. Bara drygt 4 % av vattenförekomsterna är klassade som KMV, vilket är bland det lägsta inom EU. Möjligheten att KMV-klassa är klart underutnyttjad. Med en större tillämpning av RDV:s möjligheter skulle en bättre balans uppnås mellan miljömål och andra samhällsintressen.

Hur bör en vägledning för KMV-klassning utformas för att ta hänsyn till nuvarande påverkande verksamheter? KMV-klassningen är formellt inget undantag, utan ska göras i samband med den ordinarie karaktäriseringen. Klassningen som KMV/icke KMV är betydelsefull. Småskalig vattenkraft är inte bedömd som en verksamhet som drabbas av betydande påverkan, om restaureringsåtgärder krävs för att nå god ekologisk status (GES). Den nationella strategi för vattenkraft och miljö som togs fram av Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten under 2014 har fått juridisk betydelse. KMV-klassningar och nyttoavvägningar görs enligt energistrategin. Förutsättningen är att god ekologisk status inte kan nås utan att det sker en betydande påverkan på verksamheten. Med verksamheten avses

här den sammanlagda produktionen av el från vattenkraft i hela Sverige. Inte heller markavvattningsföretag har klassats som en verksamhet, som påverkas på ett betydande sätt. MKN, som fastställs genom VM-föreskrift gäller utan möjlighet att överklaga. Beslutet om god ekologisk status i.st.f. god ekologisk potential gäller till dess att vattendelegationerna beslutar ändra.

Nyttan av en verksamhet ska bedömas utifrån både ekonomiska och sociala aspekter. Det kan vara på lokal, regional eller nationell nivå. Det är fullt möjligt att först pröva den lokala nyttan och därefter den nationella nyttan av en verksamhet. EU understryker att påverkan samt skraddarsydda lösningar måste bedömas utifrån varje enskild vattenförekomst. Att bedöma verksamheten utifrån nationellt perspektiv på produktionsvolymerna måste starkt ifrågasättas. Det är dags att skrota tankarna bakom den nationella energistrategin, särskilt om den kommer att ge avtryck i en nationell prövningsplan.

Hur stor produktionsminskning ska en verksamhetsutövare tåla? Ingen klar definition föreligger om vad som är betydande negativ påverkan i det individuella fallet. Helt uppenbart innebär återkallande av tillstånd och utrivning av en vattenanläggning en betydande negativ påverkan på verksamheten. Inom ramen för god ekologisk potential kan bara villkorskrav ställas som inte medför betydande negativ påverkan på verksamheten.

Under perioden 1 februari-30 april 2018 ska vattenmyndigheterna genomföra samråd om förslag till miljö kvalitetsnormer (god ekologisk potential) för vattenförekomster som förklarats som kraftigt modifierade (KMV) på grund av storskalig vattenkraftsverksamhet. Förslagen tas fram i vattenmyndigheternas projekt avseende åtgärdsplaner för vattenkraft i kraftigt modifierade vatten. Projektet ska också se över om ytterligare vattenförekomster bör föreslås som KMV. Detta gäller då för de vattenkraftverk med installerad effekt > 1,5 MW som nu ligger inom vattenförekomster som ska uppnå miljö kvalitetsnormen god ekologisk status. Nyttan för styr- och reglerkraft ska vägas in.

I förvaltningsplan 2016–2021 lovar vattenmyndigheterna ingen bestämt om hur småskalig vattenkraft och andra verksamheter ska behandlas betr. KMV eller undantag. Det är mycket märkligt att det andra länder klarade av till den första vattencykeln; det klarar inte myndigheterna i Sverige av förrän -förhoppningsvis- till den tredje vattencykeln. Något radikalt behöver hända. Det är inte rimligt att KMV-klassningen, utom där det finns vattenkraft > 1,5 MW, ska förhållas till nästa vattencykel

SVAF föreslår att HaV snarast ändrar i sina KMV-vägledningarna så alla vattenkraftsverksamheter och alla dikningsföretag, där vattenförekomsten är väsentligt fysiskt påverkad av människor, utan begränsning ska kunna bli föremål för KMV-prövning. Kriterierna måste beakta alla mänskliga verksamheter som kan få en betydande påverkan om god ekologisk status ska uppnås. I varje enskild vattenförekomst behöver vattenkvalitetsmålen mer eller mindre avvägas mot all kraftproduktion, översvänningsrisker, markdränering, kulturvärden, vattentillgång, fosforretention. Ny vägledning tas fram så att den kan tillämpas vid VM:ernas samråd i början av 2018. CIS Guidance document no 4 bör tillämpas i största möjliga utsträckning.

Kriterier kan hämtas från andra länder, som fått dem godkända av EU-kommissionen. Exv. Storbritannien har beslutat om enkla kriterier för att inledningsvis klassa vattenförekomster

som KMV. Sedan vidtar en dialogprocess med ”stakeholders”. Det finns andra verksamheter än kraftproduktion att ta hänsyn till. I UK är den klart viktigaste mänskliga påverkan att ta hänsyn till "Flood protection, land drainage and land use" därefter kommer “Water storage and supply, including power generation”

Prioritised Water Bodies were assessed against each of five threshold rules to assess for the presence of a range of specified uses:

a. Is the length of riverine (50k data) water body that is urbanised $\geq 75\%$? If yes then it will be provisionally designated with a use of Urbanisation.

b. Is the % of riverine length designated for conservation (SAC/SPA, SSSI, NNR, LNR) within a water body $\geq 25\%$ of the water body? If yes then the water body would be further looked at for potential wider environment use.

c. Does the water body contain an impounding reservoir that is in operation, with an impoundment height of $>10\text{m}$? If yes then it will be provisionally designated due to purposes of water storage.

d. Is $>60\%$ of the length of river used as a FRM asset (NFCDD risk class = high)? If yes then water body will be provisionally designated as HMWB due to purposes of Flood Risk Management.

e. Is $>60\%$ of the water body used as a navigation or a port/harbour? If yes then water body will be provisionally designated as a HMWB for Navigation or for Ports/Harbours (Environment Agency - Updates to River Basin Management Plans – supporting Information September 2015 Artificial and Heavily Modified Water bodies: Designation and Classification)

Finland är ett annat bra exempel: Som en kraftigt modifierad vattenförekomst kan benämnas en å eller älv som genom uppdämning, rensning, invallning eller flyttning har förändrats på minst hälften av sitt lopp eller minst hälften av dess naturliga fallhöjd har dämats upp eller byggts ut. En kraftigt modifierad sjö regleras så att vintertid sänks vattenståndet mera än 3 m eller till minst hälften av sjöns medeldjup eller så minskar regleringen vattenarealen med hälften. Kustvatten vars naturliga förbindelse med havsvattnet har brutits genom uppdämning är också kraftigt modifierat (Åtgärdsprogram för vattenvården i Nyland 2010)

7.6.2 Ny verksamhet och tillfällig försämring

Bindande normer med kvalitetsfaktorbedömning av icke-försämringsvillkoret leder till att undantag enligt 4.7 för nya projekt aktualiseras påtagligt. Weserdomen förutsätter att undantag medges, annars kan inte samhällsnyttiga projekt komma till stånd. SVAF tillstyrker förslaget att undantaget i art. 4.7 genomförs genom tillägg i 2 kap MB.

Det är anmärkningsvärt att det hittills enda avgörandet från EU-domstolen, där art. 4.7 har tillämpats, mål C-346/14 Schwarze Sulm, inte alls omnämns i motiveringen till den föreslagna undantagsbestämmelsen. Det är till exempel av intresse att notera att EU-domstolen i det målet ansåg att ett nytt kraftverk i ett outbyggt vattendrag med en årsproduktion om 15 Gwh, som motsvarade fyra promille av den österrikiska vattenkraftsproduktionen, vara ett allmänintresse av större vikt.

Någon HaV-vägledning för tillämpning av 4 kap 11§ vattenförvaltningsförordningen är inte framtagen. Naturvårdsverket hade en intressant vinkling i ett förslag på remiss 2008. Där stod:

”Enligt 11 § andra stycket punkt 3 ska den nya verksamheten vara av stort allmänintresse. Denna bedömning kan sägas vila på två ben. Det ena är att väga samhällsnyttorna av att verksamheten genomförs mot de samhällsekonomiska konsekvenserna av att miljö kvalitetsnormen sänks eller till och med att status försämras. Det andra benet är att allmänhetens deltagande kan ses som ett viktigt instrument för att få ett mått på graden av samhällsintresse.